

ASCENSIUNEA POLITICĂ A BOIERILOR CRAIOVEȘTI ÎN VEACUL AL XV-lea

RADU OPREA*

Ca și alte vechi neamuri boierești din Țara Românească, Craioveștii își află rădăcinile în vremea zbugiumatului veac al XV-lea.

În mod cert, ascendenții celor patru frați Craiovești (vestiții boieri: Barbu, Pârvu, Danciu și Radu) sunt amintiți, pentru prima dată, în pomelnicul cuprins în actul de donație din 28 ianuarie 1501, făcut de aceștia pentru M-rea Sf. Pavel de la Muntele Athos, pomelnic în fruntea căruia figurează: Barbul și Vâlcsan și Vlada și Maina și Neagoe și Stana și Vinia..., după care sunt înșirate numele donatorilor¹. S-a dedus, în chip firesc, că primii patru nominalizați vor fi fost, de fapt, „bunicii” boierilor ce făceau dania către sfântul lăcaș, adică părinții tatălui lor, Neagoe², și cei ai primei lui soții, Stana.

Cu toată sărăcia izvoarelor, vom încerca să corelăm cele câteva informații documentare păstrate până astăzi despre acești antecesori ai Craioveștilor.

După cum se poate lesne observa, Barbu este cel dintâi ascendent al boierilor Craiovești ce apare înscris în pomelnicul din 1501. El a fost identificat³ cu Barbul paharnic, dregătorul din sfatul voievodului Alexandru Aldea, menționat în două hrisoave datate 17 noiembrie 1431 și, respectiv, 25 iunie 1436⁴.

Sunt foarte puține informații directe - în afara celor de mai sus - privitoare la acest înaintaș al Craioveștilor. De pildă, știm aproape sigur (din pomelnicul amintit)

---

* Pitești.

¹ *Documenta Romaniae Historica*, B, Țara Românească (în continuare, *DRH*), vol. II, București, 1972, p. 8. Despre pomelnicul Craioveștilor, din acest document, vezi îndeosebi: George D. Florescu, *Divanele domnești...*, p. 20; Dan Pleșia, *Neagoe Basarab. Originea, familia și o scurtă privire asupra politicii Țării Românești la începutul veacului al XVI-lea*, (I), în „Valachica”, Târgoviște, 1969, p. 59-60; Pr. D. Bălașa, *Mănăstirea Sadova (Județul Dolj)*, în „Mitropolia Olteniei”, nr. 11-12, 1971, p. 851; Dr. Radu-Ștefan Ciobanu, *Neagoe Basarab (1512-1521)*, București, 1986, p. 28-29; Radu Ștefan Vergatti, *Neagoe Basarab. Viața, Domnia, Opera*, ed. a II-a, revăzută și adăugită, Curtea de Argeș, 2009, p. 25-26.

² Cunoscut, în documente, ca „jupan Neagoe de la Craiova” (*DRH*, I, p. 245, doc. 148/1475 iunie 1; p. 250, doc. 150/1475 iulie 15) sau „jupan Neagoe ban Străhăianul” (*Documente privind Istoria României*, B, Țara Românească, veac. XVI <în continuare se va cita: *DIR*>, vol. V, București, 1952, p. 403, doc. 420/1589 mai 17).

³ Vezi: George D. Florescu, *op. cit.*, p. 86; Dan Pleșia, *op. cit.*, p. 60; Nicolae Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători din Țara Românească și Moldova, (sec. XIX-XVII)*, București, 1971, p. 23; Dr. Radu-Ștefan Ciobanu, *op. cit.*, p. 28; Radu Ștefan Vergatti, *op. cit.*

⁴ *DRH*, I, p. 134, doc. 72; p. 140, doc. 77.

numele soției sale, Vlada, dar nu cunoaștem cărui neam boieresc aparține, deși bănuim că unuia de vază dacă ar fi să ne raportăm la imensul domeniu funciar pe care îl vor moșteni, peste numai câteva decenii, fiul lor și urmașii acestuia.

La vremea apariției sale ca dregător, Barbu paharnic era totuși un boier relativ tânăr dacă ținem seama atât de locul ocupat de el în componența sfatului domnesc (al zecelea din 12, în 1431, și penultimul din cei 13 dregători, în 1436), dar mai ales dacă luăm în calcul informația după care fiul său, Neagoe, trăia încă pe vremea lui Vlad Călugărul voievod, când aflăm că și-a împărțit averea celor patru fii, viitorii frați Craiovești⁵. Or, în acest caz, ar însemna că Neagoe de la Craiova s-a născut în jurul anului 1420, iar tatăl său, Barbu paharnic, va fi văzut lumina zilei în ultimii ani ai secolului al XIV-lea sau la începutul veacului următor.

Trebuie să remarcăm faptul că în fruntea dregătorilor ce formează sfatul domnesc, din care făcea parte și Barbu paharnic, atât la 1431, cât și în 1436, îl aflăm pe jupan Albul, poate cea mai proeminentă personalitate a marii boierimi muntene din prima jumătate a secolului al XV-lea⁶. Vom vedea, ceva mai departe, că tocmai o posibilă legătură cu soarta acestui vestit personaj va marca, pentru o lungă perioadă de timp, orientarea liniei politice a Craioveștilor, începând cu Neagoe de la Craiova și continuând cu fiii săi.

Revenind însă la pomelnicul din 1501, constatăm că cel de-al doilea cuplu marital al înaintașilor îl constituie Vâlcsan și Maina, probabil bunicii materni ai fraților Craiovești, părinții Stanei, prima soție a lui Neagoe ban Strehăianu. Fiindcă, așa cum se poate observa și din ordinea înscrierii numelor destinate pomenirii, se pare că Neagoe a fost căsătorit de două ori: prima dată cu Stana, fiica lui Vâlcsan și a Mainei, a doua oară, cu Vinia, ce provenea dintr-o familie de nobili sârbi⁷. Cu excepția lui Barbu, singurul fiu al Stanei și al lui Neagoe, toți ceilalți copii (Pârvu, Danciu, Radu și Mușa) sunt rodul celei de-a doua căsnicii a boierului muntean.

Argumentul care a stat la baza ultimei deducții a fost furnizat genealogiștilor de numele lui *Pârvu* (derivat de la slavul *pervâi* = primul, cel dintâi), acceptat ca fiind incontestabil al doilea fiu al lui Neagoe, deși numele ne dezvăluie - semantic - că era primul născut dintr-o altă căsătorie⁸.

Dar cine erau, oare, „cuscrii” lui Barbu paharnic, adică rudele sale prin alianță? Acel *Vâlcsan* din pomelnic, socrul lui Neagoe de la Craiova, este cunoscut

⁵ Hrisovul din 17 mai 1589 (*DIR*, V, p. 403).

⁶ Despre cariera și destinul acestui mare boier, vezi: I. Bogdan, *Documente privitoare la relațiile Țării Românești cu Brașovul și cu Țara Ungurească în sec. XV și XVI*, vol. I (1413-1508), București, 1905, p. 17, 24, 58, 60, 249-251; *DRH*, D, I, p. 222, 232, 262-263, 286-287, 292, 298, 299, 310, 335; George D. Florescu, *Divanele domnești...*, p. 35-36, 85, 86; Constantin C. Giurescu, Dinu C. Giurescu, *Istoria Românilor*, vol. 2, București, 1976, p. 117; Nicolae Stoicescu, *op. cit.*, p. 15; Pavel Chihaia, *Din cetățile de scaun ale Țării Românești*, București, 1974, p. 70-74; idem, *Artă medievală, vol. 3. Țara Românească între Bizanț și Occident*, București, 1998, p. 125 - 128.

⁷ General P. V. Năsturel, *Radul Șerban Basarab și Matei Basarab (schife genealogice)*, în „Literatură și Artă Română”, anul XI, 1907, nr. 11-12, p. 573; Dan Pleșia, *op. cit.*, p. 59-60; Nicolae Stoicescu, *op. cit.*, p. 23; Pr. D. Bălașa, *op. cit.*, p. 851; Dr. Radu - Ștefan Ciobanu, *op. cit.*, p. 31. Radu Ștefan Verdatti, *op. cit.*, p. 27. Toate aceste nume, inclusiv cel al Mușei, unica fiică a lui Neagoe și a Viniei, apar și în pomelnicul de la Govora (cf. Aurelian Sacerdoțeanu, *Pomelnicul Mănăstirii Govora*, în „Mitropolia Olteniei”, nr. 10-12, 1961, p. 800-801).

⁸ Dan Pleșia, *op. cit.*, p. 59.

documentar și ca *jupan Vâlcsan Vlorin, Vâlcsan al lui Florea, Vâlcan al Florii*⁹. El a fost sfetnicul lui Vlad Dracul, între 1437 și 1441, tatăl marelui dregător Vintilă Florescu și întemeietorul vestitului neam al boierilor din Florești¹⁰.

Ar fi cazul să subliniem că, în timp, Craioveștii au ținut să se înrudească, prin alianță, în două rânduri, cu puternicul neam al boierilor din Florești: o dată prin căsătoria lui Neagoe de la Craiova cu Stana, fiica lui Vâlcsan al lui Florea, și a doua oară, prin însoțirea lui Radu Craiovescu, fiul mai mic al lui Neagoe, cu Velica (zisă din Șitoe), fiica lui Vintilă Florescu. Căsătoria a fost posibilă tocmai pentru că, așa cum am arătat mai sus, Radu era copilul lui Neagoe din a doua căsnicie (cu Vinia), înlăturându-se astfel o relație prohibită între doi veri-primari buni. Și totuși, prin acest sistem complex de alianțe, Barbu Craiovescu (fiul mai vârstnic al lui Neagoe și al Stanei) era, pe de o parte, văr-primar cu Velica (soția fratelui său Radu), iar pe de altă parte era, firește, cumnatul acesteia. Rostul unei asemenea texturi de alianțe multiple era consolidarea celor două entități (neamuri), întărirea puterii lor economice și sporirea influenței politice. Așa se explică faptul că de la Târgu Jiu și până la Dunăre și gurile Jiului, trecând prin Tismana și Severin, stăpânirile Craioveștilor sunt mereu amestecate cu cele ale boierilor din Florești, în tot cursul secolelor XV-XVI¹¹. La fel se poate explica proeminența pe scena vieții politice, până aproape de zorii epocii moderne, nu numai a reprezentanților direcți ai celor două familii, ci și ai altor ilustre neamuri boierești înrudite cu acestea: Brâncovenii, Goleștii, Mărginenii, Cantacuzinii etc.

Nu știm, foarte sigur, care a fost cursul vieții lui Barbu paharnic după moartea voievodului Alexandru Aldea. Poate că a făcut parte dintre boierii alungați ori uciși de noul domn, Vlad Dracul, exponentul partidei rivale ramurii Dăneștilor¹², facțiunea de care-și va lega destinul, pentru un timp, Neagoe de la Craiova și fiii săi.

Perioada tulbure și destul de zbuciumată ce a urmat sfârșitului domniei lui Alexandru Aldea, cuprinsă între data ultimului document emis de acesta (25 iunie 1436) și cea a primului hrisov dat de Vlad Dracul (20 ianuarie 1437)¹³, este destul de puțin cunoscută de istoriografia noastră.

După urcarea sa în scaunul domnesc, sau chiar în timpul luptei pentru ocuparea acestuia, Vlad Dracul îi alungă ori îi ucide pe principalii boieri opozanți, printre care s-ar fi aflat - așa cum am presupus - și Barbu paharnic. La această vreme (1438-1439), Neagoe avea cam 18-20 de ani, deci ar fi putut să dea o mână de ajutor celor aflați în tabăra Dăneștilor. În sprijinul celor de mai sus ar putea fi citată scrisoarea de amenințare pe care o adresează Vlad Dracul brașovenilor, pentru că: „... a fugit acolo o slugă a lui Albul, anume Neagoe, și a luat cu sine averea domniei mele, două sute de mii de aspri, și i-a lăsat în Râjnov la Cârstea Mădrămen și Mihul Bulgarul. De aceea l-am trimis pe spătarul domniei mele Dragotă, ca să dați acea avere în mâinile lui, ca s-o aducă la domnia mea. La aceasta altfel să nu faceți, căci de nu-i veți da, să

⁹ DRH, I, p. 98, doc. 48/1421 iunie 1; p. 140, doc. 77/1436 iunie 25; p. 159, doc. 91/1444 sept. 6; p. 166, doc. 95/1441 iunie 30; p. 173, doc. 98/ <1445>.

¹⁰ Dan Pleșia, *op. cit.*, p. 60; Nicolae Stoicescu, *op. cit.*, p. 27.

¹¹ Ion Donat, *Domeniul domnesc în Țara Românească (sec. XIV-XVI)*, București, 1996, p. 153-190; Dan Pleșia, *op. cit.*

¹² Dr. Radu-Ștefan Ciobanu, *op. cit.*, p. 29.

¹³ DRH, D, p. 138, 142.

știți că voi face răzmiriță¹⁴.

Să fie acesta prilejul pentru debutul lui Neagoe pe scena vieții politice? N-ar fi exclus, dacă ținem seama de relațiile încordate pe care le-au avut el și fiii săi cu voievozii din ramura Drăculeștilor, până târziu în vremea lui Vlad Călugărul. Așa se face că Neagoe de la Craiova este prezent pentru întâia oară ca dregător, în sfatul lui Vladislav al II-lea voievod, unde deține funcția de stolnic, între 2 ianuarie 1450 și 4 octombrie 1453¹⁵. După această dată este înlocuit de Cârstea stolnic, până în 1456¹⁶.

Judecând după cele petrecute ulterior, credem că absența lui Neagoe din anturajul imediat al domnului ar fi un indiciu că a primit funcția de ban, ceea ce presupunea instalarea sa în reședința de la Strehaia (de unde și supranumele de Strehăianul) și, mai apoi, la Craiova. S-a încercat acreditarea ideii după care Neagoe ar fi ajuns ban abia în domnia lui Basarab cel Tânăr Țepeluș (1474-1482), aducându-se ca argument al politicii domnului - în încercarea de a și-l apropia pe Neagoe de la Craiova - ridicarea fiilor acestuia la rangul boierilor de sfat, așa cum ar rezulta din textul ultimului hrisov emis de Basarab Țepeluș, la 23 martie 1482¹⁷.

Argumentele noastre, aduse în sprijinul ipotezei că Neagoe a ajuns ban și vlastelin în timpul lui Vladislav al II-lea, sunt următoarele:

a) deși relațiile dintre cei doi au fost tot timpul foarte bune - fapt dovedit cu prisosință de inscripția pietrei tombale de la M-rea Dealul, prin care boierii Craiovești își vor arăta recunoștința față de voievodul care „i-a ridicat vlasteli”¹⁸ - totuși Neagoe (pentru că la el se referă inscripția în cauză și nu la fiii săi, aproape toți fiind copii la acea vreme) nu mai apare între dregătorii din sfatul lui Vladislav, după 1453; constatăm, în schimb, că între cele 14 documente păstrate din timpul domniei acestuia, zece sunt emise în Târgoviște și două la Gherghița, ceea ce ne întărește convingerea că, deși trăia, Neagoe nu mai era prezent, nemijlocit, nici la curte, nici în preajma voievodului său; se afla, probabil, la reședința noii sale dregătorii din ceea ce se va numi mult mai târziu, Oltenia (cel mai posibil în scaunul băniei din Strehaia); lipsa îndelungată a banului din sfatul domnesc - au demonstrat cercetările în domeniu¹⁹ - nu înseamnă că instituția ca atare și titularul acesteia nu existau atunci, ci putea să indice și numai că dregătorul rezida la Craiova (sau la Strehaia, pentru început);

b) termenul *vlastel* (*vlastelin*) înseamnă, pe de o parte, „dregător, boier

¹⁴ *Ibidem*, p. 335, doc. 239/ <1437-1438>. Actul a fost datat cam în aceeași perioadă, cu mici deosebiri, în funcție de volumul de documente în care a fost editat: Ioan Bogdan, *Documente și regeste privitoare la relațiile Țării Românești cu Brașovul și Ungaria în secolul XV și XVI*, București, 1902, p. 50-51 (doc. XL VII/1433-1438); idem, *Documente privitoare la relațiile Țării Românești cu Brașovul și cu Țara Ungurească în sec. XV și XVI*, vol. I (1413-1508), București, 1905, p. 74 (doc. L/1433-1438); Gustav Gündisch, *Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen*, Hermannstadt (Sibiu), 1937, doc. 2241/după 1435 iulie 1, p. 582; Ștefan Suceu, Gernot Nussbächer, Monica Cincu, *Relațiile Țării Românești și Moldovei cu Brașovul (1369-1803)*. Inventar arhivistic, București, 1986, p. 33-34, doc. 62 / <după 1435, iulie 1>.

¹⁵ *DRH*, B, p. 176-195.

¹⁶ *Ibidem*, p. 196-197.

¹⁷ Ștefan Ștefănescu, *Bănia în Țara Românească*, București, 1965, p. 65-66; *DRH*, p. 292, doc. 179; *ibidem*, ed. a II-a, revăzută și adăugită, Editura „Alma”, Craiova, 2009.

¹⁸ N. Iorga, *Inscripții din bisericile României*, fasc. I, București, 1905, p. 100; I. C. Filitti, *Banatul Olteniei și Craioveștii*, extras din „Arhivele Olteniei”, XI, 1932, p. 27; Ștefan Ștefănescu, *op. cit.*, p. 64.

¹⁹ Ion Donat, *op. cit.*, p. 182.

puternic²⁰ (de la slavul *vlast* = putere), dar mai înseamnă și boier (dregător) „din casa domnească”, adică înrudit - mai de aproape sau mai îndepărtat - cu cei din familia voievodului; or, căsătoria lui Neagoe cu Vînia, care, dacă era din neam de despoți (ce găsiseră, poate, adăpost la curtea domnească, refugiați fiind sub presiunea năvălirilor turcești), chiar făcea din bogatul ban un adevărat vlastelin; prin urmare, explicația inscripției de la Dealul exprima - așa cum s-a mai spus - prinosul de recunoștință pentru memoria domnului căruia Craioveștii - prin persoana lui Neagoe, în primul rând - îi datorau acordarea unei înalte dregătorii (bănia) și contractarea unei alianțe matrimoniale de rang nobil (din cele mai ilustre)²¹.

c) studierea atentă a celor opt documente cu sfat, emise de Basarab cel Tânăr Țepeluș în perioada 9 ianuarie 1478 - 16 august 1481, ne relevă că, în mod surprinzător, nici un reprezentant al Craioveștilor (începând cu Neagoe, ce trecuse poate de 60 de ani, și până la cel mai tânăr fiu al său, Radu, ce încă nu împlinise 25 de ani) nu figurase vreodată între dregătorii sfatului domnesc din această vreme; și deodată, brusc, între boierii martori prezenți în ultimul hrisov al lui Basarab cel Tânăr - dat în Gherghița, la 23 martie 1482²² - își fac apariția atât *jupan Pârvul mare vornic* (primul dintre cei 13 dregători, după mitropolitul Macarie), cât și *jupan Barbul* (al treilea, după jupan Mircea paharnic); explicația e dată, după părerea noastră, atât de situația de excepție - aproape disperată - în care se afla Basarab Țepeluș, amenințat de o iminentă năvălire a rivalului Vlad Călugăruș, dinspre Transilvania, cât și de teama Craioveștilor că un domn din ramura Drăculeștilor, inamicii lor declarați, ar putea urca pe tronul țării; în aceste condiții, boierii în cauză aleg răul cel mai mic și acceptă să-l sprijine pe disperatul voievod, în schimbul unor privilegii, desigur, fiind de altfel poate singurii ce dispuneau de puterea economică și de influența politică necesare rezolvării unei asemenea situații de urgență.

Pentru a reveni la firul demersului nostru, după această paranteză destinată etalării argumentelor ce susțin ipoteza mai sus-enunțată, ar trebui să semnalăm și opinia unui autor care consideră că acel *Neagoe comis* din timpul lui Radu cel Frumos, în intervalul 1463-1465, n-ar fi altul decât tocmai părintele Craioveștilor²³. Dacă nu înclinăm să împărtășim respectivul punct de vedere este pentru că - așa cum am arătat deja - Neagoe nu mai putea deține după o înaltă dregătorie, ce-i conferea și statutul de vlastelin, o funcție modestă precum cea de „comis”, potrivită mai degrabă boierilor foarte tineri, aflați la început de carieră, și - în niciun caz - nu ar fi acceptat să fie dregătorul unui voievod din partida Drăculeștilor, care era pe deasupra și rivalul de moarte al lui Basarab Laiotă cel Bătrân²⁴, domnul sub a cărui oblăduire este amintit în sfat *jupan Neagoe de la Craiova*²⁵, fiind probabil, deși nu se menționează în mod

²⁰ Mardarie Cozianu, *Lexicon slavo - românesc și tâlcuirea numelor din 1649*, ed. Gr. Crețu, București, 1900, p. 117 (cf. Ion Donat, *op. cit.*, p. 179).

²¹ Dan Pleșia, *op. cit.*, p. 60.

²² *DRH*, I, p. 292, doc. 179.

²³ Manole Neagoe, *Neagoe Basarab*, București, 1971, p. 15.

²⁴ Constantin Rezachevici, *Cronologia domnilor din Țara Românească și Moldova. Vol. I. Secolele XIV - XVI*, București, 2001, p. 108.

²⁵ *DRH*, I, p. 245 (la 1 iunie 1475 este al șaptelea boier martor, din 19, după jupan Stanciul); p. 250 (în 15 iulie 1475 este menționat al șaselea din 14, după jupan Dan mare-vornic).

expres, și titularul băniei oltene²⁶. Din faptul că Neagoe lipsește dintre boierii de sfat ai ultimelor hrisoave date de Basarab cel Bătrân, deducem că l-a părăsit pe acesta și nu-l va fi însoțit în refugiul său din Transilvania, unde a și murit, de altfel (înainte de 24 februarie 1480)²⁷. Nu peste multă vreme, în timpul lui Vlad Călugărul voievod, se va stinge din viață și încercatul jupan Neagoe de la Craiova sau jupan Neagoe ban Strehăianu, nu înainte însă de a-și împărți copiilor imensa avere moștenită și agonisită, bunuri ce vor constitui temelia existenței urmașilor săi direcți dar și a unor ilustre familii boierești, descendente *per feminas* din vestitul neam al Craioveștilor, căruia el i-a fost începătorul. Izvoarele documentare au scos la lumină, de-a lungul anilor, informații privitoare la numele celor cinci copii pe care Neagoe de la Craiova i-a avut din cele două căsnicii: patru fii - *Barbu, Pârvu, Danciu, Radu* - și o fiică, *Mușa*.

Barbu I Craiovescu era, cum am văzut, fiul cel mare al lui Neagoe, singurul copil avut din căsătoria cu Stana, descendentă a începătorului de neam al boierilor din Florești. Știut fiind că s-a stins din viață la o vârstă venerabilă, probabil la 9 martie 1520²⁸, presupunem că Barbu s-a născut pe la jumătatea veacului al XV-lea, oricum înainte de 1453, anul în care am dedus că Vladislav al II-lea l-a însurat pe Neagoe cu nobila Vinia. Asta înseamnă că la debutul său pe scena vieții politice, în 1482, *jupan Barbul* ar fi fost în jurul vârstei de 30 de ani.

Despre perioada de tinerețe a primului născut craiovesc nu știm să existe surse istorice directe. În schimb, s-au păstrat unele transfigurări artistice ale evenimentelor ce s-ar fi petrecut, cu probabilitate, în această etapă a vieții sale. De pildă, o icoană din secolul al XVIII-lea (copie după un exemplar mai vechi, dăruit de ctitori M-rii Bistrița) îl reprezintă pe Sf. Procopie, la picioarele căruia se află un tânăr legat cu un lanț pe care Sfântul îl ține cu mâna dreaptă. Lângă portretul tânărului, mai degrabă un copil, se află scris „Banu Barbu”, adică Barbu Craiovescu, banul Craiovei²⁹. O legendă, calchiată aproape după imaginea iconografică de mai sus, pe care a înregistrat-o călătorul rus Vladimir Kovalevski, în 1845, la Bistrița, povestește că: „...în tinerețe, banul Barbu a fost prins de turci și aruncat în temniță. La puțin timp după prindere, i s-a anunțat sentința la moarte, care avea să se execute a doua zi. Osânditul a petrecut întreaga noapte în rugăciuni, adresându-se patronului său, Sf. Procopie, implorându-l să-l salveze, el având numai 18 ani și iubind mult viața. Dimineața, călăii, coborând în temniță, mare le-a fost mirarea când n-au mai găsit pe nimeni acolo: închisoarea era goală. În aceeași zi, intrând în capela de la Bistrița cu hramul Sf. Procopie, preotul a văzut îngenuncheat, dinaintea icoanei sfântului, pe tânărul Barbu, ferecat în obezi la gât și la picioare. El singur nu știa când, cum și cine l-a adus din temniță în biserică. În amintirea acestei minuni, el ar fi clădit Mănăstirea Bistrița în locul capelei mai vechi a Sf. Procopie”³⁰.

²⁶ Ion Donat, *op. cit.*, p. 182.

²⁷ Constantin Rezachevici, *op. cit.*, p. 120.

²⁸ N. Iorga, *Inscripții din bisericile României*, fasc. II, București, 1908, p. 82; Stelian Metzulescu, *În jurul unui ctitor bisericesc*, în „Glasul Bisericii”, nr. 7-12, 1959, p. 659; Nicolae Leonăchescu, *Două precizări referitoare la familia marelui ban Barbu Craiovescu*, în „Revista de Istorie”, tomul 27, nr. 3, 1974, p. 449.

²⁹ Ștefan Ștefănescu, *op. cit.* (două imagini foto); Manole Neagoe, *op. cit.* (imagine foto, detaliu); Matei Cazacu, *Minuni, vedenii și vise premonitorii, în trecutul românesc*, București, 2003, p. 60. Icoana se află în patrimoniul Muzeului Național de Artă al României.

³⁰ Matei Cazacu, *op. cit.*, p. 60-61.

O altă variantă a acestei legende, mai veche decât precedenta, prezintă toate ingredientele genului hagiografic: un nobil se află în închisoare, în pericol de moarte. Rugăciunile sale se adresează atât lui Iisus Hristos și Maicii Domnului, cât și Sfântului patron al zilei, marele Mucenic Procopie. Când Barbu Craiovescu adoarme, Sf. Procopie îi apare în vis sub forma unui soldat, îl urcă pe cal și îl salvează din temniță, deoarece prizonierul a promis că îi va construi o mănăstire³¹.

Să încercăm să vedem dacă acest tip de legendă ascunde, în adâncul său, măcar un sâmbure de adevăr. Barbu Craiovescu nu mai este prezent în niciun izvor documentar în intervalul: post 23 martie 1482 - ante 31 iulie 1487³². Evenimentele ce se precipită acum, desfășurate într-un ritm alert, au influențat desigur și viața boierilor Craiovești, cu deosebire a lui Barbu - aflat deja în fruntea familiei sale - ce va fi nevoit să înfrunte toate greutățile și să-și asume riscurile inerente unor decizii politice mai mult sau mai puțin fericite.

Noul domn instalat, Vlad voievod Călugărul, nu va ierta prea curând gestul fraților Craiovești mai mari, Barbu și Pârvu, pe care îi considera vinovați nu numai pentru faptul că nu i se alăturaseră din timp, așa cum au procedat aproape toți marii boieri ai lui Basarab cel Tânăr³³, dar îl sprijiniseră fâțiș pe acesta, deși vor fi încercat poate o împăcare de circumstanță prin căsătoria fratelui lor Danciu cu Hrusana, nepoata de frate a doamnei Rada și fiica lui Gherghina pârcălab. Așa se și face că *Danciu stolnic* (poreclit Gogoșe)³⁴ va fi prezent în sfatul lui Vlad voievod încă de la începutul domniei și până la sfârșit, din 1489 deținând chiar dregătoria de „comis”³⁵.

Pentru a scăpa de teama represaliilor noului domn, Barbu Craiovescu pleacă în pribegie la Istanbul, poate însoțit și de fratele său Pârvu, știind că turcii erau în conflict cu Vlad din pricina sprijinului primit de acesta de la Ștefan cel Mare, în timpul luptelor cu Basarab Țepeluș (protejatul turcilor). Dar Vlad Călugărul îl trădează pe Ștefan și face pace cu noul sultan, Baiazid al II-lea, ceea ce va constitui o puternică lovitură dată Craioveștilor și în special lui Barbu, șeful familiei de acum.

Aici s-ar putea găsi sâmburele de adevăr din legendele hagiografice despre care am amintit mai sus. La intervenția lui Vlad Călugărul, Barbu Craiovescu este arestat de turci și întemnițat un timp oarecare. Legenda vorbește de peste doi ani. Prin stăruința fratelui său, Danciu, care era nepot prin alianță al domnului, Barbu a fost scos din închisoare, poate chiar în ziua de Sf. Procopie, probabil prin 1486-1487, când încep să figureze în sfat atât *Pârvu mare vornic*³⁶, cât și jupan *Barbul Craiovescul*³⁷, ceea ce înseamnă că atunci ar fi făcut pace voievodul cu neamul Craioveștilor.

Doi ani mai târziu, la 3 august 1489³⁸, își face apariția printre sftnicii domnului și *Radul postelnic*, cel mai tânăr frate craiovesc, astfel că de acum înainte - vreme de peste două decenii - cei patru frați vor deveni stâlpii domniei muntene, fiind urmași apoi de unii dintre fiii lor.

³¹ *Ibidem*, p. 63.

³² *DRH*, I, p. 293-329.

³³ Alex. Lapedatu, *Vlad-Vodă Călugărul 1482-1496. Monografie istorică*, București, 1903, p. 30-31.

³⁴ *DRH*, I, p. 300, doc. 185/1483 mai 12.

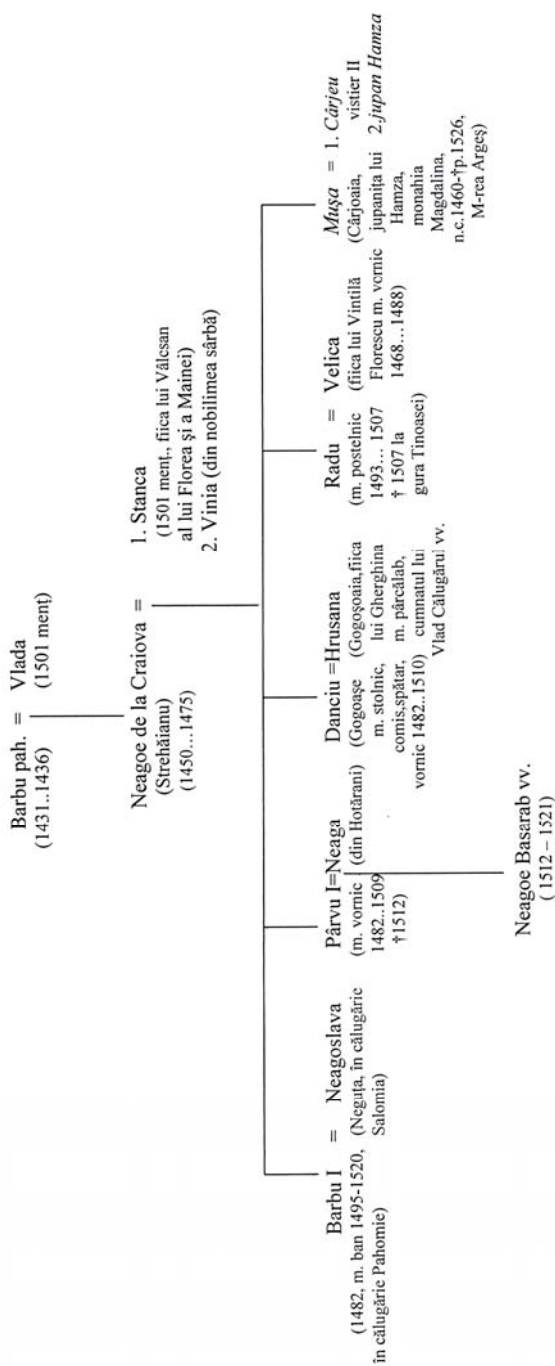
³⁵ *Ibidem*, p. 344, doc. 214/<1489 apr. 21-aug.>.

³⁶ *Ibidem*, p. 329, doc. 204/1487 iun. 13.

³⁷ *Ibidem*, p. 331, doc. 205/1487 iul. 31.

³⁸ *Ibidem*, p. 350-351, doc. 219.

SPIȚA GENEALOGICĂ A BOIERILOR CRAIOVEȘTI
(sec. XV)

Întocmit, Radu Oprea

Barbu Craiovescu a avut de soție pe *Neguța*³⁹, așa cum este menționată în pomelnicul din 1501, sau *Neagoslava* cum este cunoscută în mai toate documentele interne.

Asupra originii etnice a jupaniței Neagoslava s-a purtat o întreagă discuție în istoriografia noastră⁴⁰. Cei mai mulți autori au susținut că soția banului era de origine sârbă, provenind dintr-o familie nobilă refugiată de peste Dunăre, cam după același tipic în care se argumentase și originea soției lui Neagoe de la Craiova, Vinia. Până la urmă s-a constatat că nu exista nicio dovadă documentară pe care să se sprijine afirmația lui G. I. Ionescu-Gion, făcută într-o lucrare de pe la începutul sec. XX⁴¹, cum că Neagoslava ar fi de origine sârbă, și că, dimpotrivă, această opinie s-a perpetuat până de curând, fiind preluată fără a fi verificată în mod critic și devenind aproape un fetiș⁴².

În ce ne privește, împărtășim punctul de vedere după care Neagoslava era autohtonă, aparținând unui neam boieresc din zona Argeșului, pe care nu l-am putut încă identifica. Presupunerea noastră se bazează pe faptul că soția marelui-ban avea ca sat de zestre *Stroieștii* de pe Valea Vâlsanului, localitate aflată nu departe de vechea reședință domnească de la Argeș. Pentru acest sat zestral se va judeca jupanița Neagoslava ani în șir cu ceata boierilor Tăbaci, poate chiar rudele ei apropiate, ce aveau costăpânire în hotarul aceleiași moșii⁴³.

THE POLITICAL ASCENSION OF THE CRAIOVEȘTI BOYARS IN THE 15-th CENTURY

Abstract

In the paper the author discusses some aspects that appear in the texts of some internal and external documents of the boyars considered to be the ancestors of the powerful Craiovești Brothers (*Barbu, Pârvu, Danciu, Radu, Mușa*), who were in a continuous political ascension from the end of the 15-th century to the first decades of the 16-th century.

The author finds a link between the quick political ascension of Neagoe from Craiova and the reign of Vladislav II, a period when Neagoe became ban and vlastelin. Later his son wrote an inscription on the tomb stone from Dealul Monastery as homage for the lord.

³⁹ *Ibidem*, II, p. 8.

⁴⁰ Vezi, pe larg, în: Nicolae Leonăchescu, *Două precizări referitoare la familia marelui ban Barbu Craiovescu*, în „Revista de Istorie”, tomul 27, nr. 3, 1974, p. 443-447.

⁴¹ G. I. Ionescu-Gion, *Din istoria Basarabilor. Sima stolniceasa Buzeasca*, București, 1903, p. 7.

⁴² Nicolae Leonăchescu, *op. cit.*, p. 444.

⁴³ *Ibidem*, p. 447.